

Restaurering av laxbiotoper i Gullspångsälven nedströms Gullspångskraftverk

Länsstyrelsen i Västra Götaland | 010-22 44 000 | lansstyrelsen.se/vastragotaland

Gullspångsälven | Gullspångs kommun | HARO 108

Bild: Stora Åråsforsen. Foto Anna Hagelin, Länsstyrelsen

Projektområde

Natura 2000-området Gullspångsälven är ett av Vänerns större tillflöden. Avrinningsområdet är mer än femtusen kvadratkilometer stort och medelvattenföringen är cirka 63 kubikmeter per sekund. Älven har sina källområden i Dalarna. Den aktuella delen av Gullspångsälven rinner från sjön Skagern ut i Åråsviken i den nordöstra delen av Väneren. Älven är reglerad vid utflödet från Skagern där Gullspångskraftverk är beläget. I den nedersta delen av älven omedelbart uppströms mynningen ligger de värdefulla Åråsforsarna. Den totala fallhöjden från Skagerns yta till utloppet i Väneren är ca 25 meter. Gullspångsälven har god vattenkvalitet och hyser en mångformig fisk- och bottenfauna.

Älvens stora biologiska värde ligger främst i det unika lax- och öringbeståndet. Den vilda Gullspångslaxen och öringen är beroende av lekområdena i Stora och Lilla Åråsforsarna. De nykläckta ynglen är känsliga för snabba vattenstånds- och flödesförändringar och tätheterna har sedan övervakningen började på 70-talet varit låga sannolikt beroende på snabba flödes- och vattennivåförändringar genom korttidsregleringen. Genomförda bevarandeåtgärder i början av 2000-talet med till exempel ökad minimitappning och minskad korttidsreglering under reproduktionsmässigt kritiska delar av året har tyvärr inte förmått att ändra på utvecklingen.

Länsstyrelserna

Gullspångslaxen är en av de få kvarvarande sötvattenslevande laxpopulationerna i Europa och den enda som bedöms vara föga påverkad av utsättningar och avel. Både Gullspångslaxen och öringen är av riksintresse och mycket skyddsvärda. Bland övriga fiskarter som förekommer i älven kan nämnas asp som går upp i älven och sidokanalen för att leka. Dessutom förekommer stäm, abborre, gers, gädda, lake, id, benlöja, braxen, mört och ål. Stensimpa är sannolikt den talrikaste fiskarten i forsarna. Fiskfaunan i mynningsområdet är artrikare och omfattar flertalet av de i Vätern förekommande arterna. Bottenfaunan i Åråsforsarna bedöms ha högt naturvärde. senaste årens restaureringsåtgärder kan förhoppningsvis leda till en mer stabil artsammansättning. Fågelfaunan i området är artrik, särskilt i mynningsområdet.

Orsak till åtgärder

Efter inventeringar och lekgropsräkning i Gullspångsälven har det framkommit att befintliga lekgrusbankar inte är optimala lekplatser avseende lekgrusets storlek, vattenhastighet och djup. Lämplig stenstorlek för lax är 16-64 mm (Louhi, A., Mäki-Petäys, A., Eriknaro, J., 2008. Spawning habitat of Atlantic salmon and brown trout: general criteria and intragravel factors).

De flesta inventerade lekgropar i Gullspångsälven har haft grusfraktioner som dominerats av 32-64mm, 64-128mm, 16-32mm och 128-256mm i nämnd ordning (Jukka Syrjänen, muntligen 2023). Därutöver har få lekaktiviteter noterats vid de största lekgrusbankarna. Det stöds av slutsatsen att fisk inte leker på bankar med jämnstora fraktioner (Jonsson, B., Jonsson, N., 2011. Ecology of Atlantic Salmon and Brown Trout). Jukka Syrjänen rekommenderar (muntligen, 2023) att lekbankar bör vara 2-5 m² till storlek där enstaka block finns i närheten.

Vad vi vill förbättra

Ett befintligt lekområde i Stora Åråsforsen ska förbättras med hjälp av att cirka 2 kubikmeter nytt lekgrus tillförs. I Gullspångsforsen ska en befintlig lekplats korrigeras med hjälp av maskin.

Planerade åtgärder och aktiviteter

En avställningsorder lämnas till kraftverket för att kunna arbeta i älven. All personal som ska vada i älven ska genomgå Fortums digitala säkerhetskurs (SAFEWORKS).

I stora Åråsforsen transporteras lämpligt lekgrus ut med hjälp av en flotte till lekplatsen cirka 80 meter ut i fors. Beräknad tidsåtgång till detta arbete är två arbetsdagar. En grävare anlitas för att göra en större korrigerings av två lekplatser i Gullspångsforsen. Maskinen anlitas i två dagar.

Planerad uppföljning

Åtgärderna följs upp av årliga elfisken och i mån av tillgängliga medel lekgropsinventeringar. En undervattenskamera finns installerad nära mynningen för att kunna följa fiskens vandring upp- och nedströms.

I samverkan med

Projektet sker i samverkan med Gullspångs kommun.